

Torzo JV a V pásma městského opevnění v Českém Brodu

Návrh úpravy koruny zdiva zadrnováním

Restaurátorský průzkum a záměr

Vypracoval:
Zadavatel:

MgA. Martin Kulhánek
Město Český Brod

Prosinec 2024

1 Základní údaje o objektu

Lokalizace objektu

1. Kraj:	Středočeský
2. Město/obec:	Český Brod
3. Bližší určení místa:	JV strana města, z ulice Jana Kouly do ulice Šafaříkovy
4. Souřadnice GPS:	50.0733203N, 14.8629522E

Údaje o objektu

1. Sloh /datace:	pozdní gotika/2. pol. 15 století
4. Materiál /technika:	pískovec, křemenný, prachovitý, slídnatý/hrubě tesané kvádry kladené na vápennou maltu
5. Předchozí známé zásahy:	1998 – vyčištění a přezdění koruny zdiva
2014 – 2016 – celková oprava koruny zdiva od bašty JV nároží severním směrem (MgA. Tomáš Tichý, ARCHKASO, spol. s r. o.)
Po roce 2016 – dílčí oprava ve svislé části rubu a líce zdiva od koruny dolů (Petr Vitvar)
2022- restaurování koruny zdiva JV bašty a navazující části kurtiny se třemi střílnami (MgA. Martin Kulháněk)
2023 – restaurování koruny zdiva JV kurtiny včetně vstupní branky (probíhá) /SEKORES, s. r. o./
2023 – vyčištění koruny zdiva J kurtiny /SEKORES, s. r. o./
2024 – doplnění koruny zdiva J kurtiny/KONTRAPOST s.r.o.
6. Rejstříkové číslo objektu:	30659/2-714

Údaje o akci:

1. Vlastník:	Město Český Brod
2. Zadavatel:	Město Český Brod

2 Úvod

Tento restaurátorský záměr byl zpracován na základě požadavku vlastníka památky, kterým je Město Český Brod. Obsahem záměru je návrh následné konzervace koruny zdiva městského opevnění, které je součástí památkové rezervace. Zamýšlená úprava je navržena na základě konzultací s dozorujícími orgány státní památkové péče a přizvanými odborníky, které probíhaly průběžně v rámci jednotlivých etap momentálně realizované údržby koruny zdiva.

3 Popis zásahů provedených na městském opevnění v období 2022 - 2024

Od roku 2022 probíhá údržba koruny zdiva prováděná postupně po jednotlivých úsecích. V roce 2022 bylo realizováno restaurování a konzervace koruny zdiva JV nárožní bašty, kdy bylo provedeno doplnění/náhrada zcela destruované kamenné hmoty koruny zdiva, sanované při posledním zásahu v roce 2014 a kompletní oprava spárování ve svrchní ploše zdiva, částečně i v ploše svislé zhruba do 50 cm od horní hrany torza zdiva. V rámci kontrolních dnů byla opětovně řešena otázka ochrany koruny zdiva po konzervaci z dlouhodobějšího hlediska.

V rámci předchozí sanace daného fragmentu městské fortifikace, prováděné v letech 2014 - 2016 bylo zadrnování koruny zamítnuto dozorujícím orgánem státní památkové péče jako nefunkční a esteticky nevhodné pro použití v intravilánu města. Podkladem tohoto rozhodnutí byla negativní zkušenost z předchozího pokusu o zadrnování. K tomuto zásahu nebyla nalezena žádná dokumentace, pravděpodobně byl proveden v rámci prací realizovaných po roce 1998.¹

S časovým odstupem se údržba koruny zdiva, která je konzervována ve formě torza/ruiny a je ponechána zcela exponovaná vůči vlivům povětrnosti, jeví jako problematická. Pokud není spárování průběžně opravováno a degradované bloky nahrazovány novým materiálem, dochází poměrně rychle k degradaci hmoty zdiva především ve svrchní ploše koruny zdiva, která je nejvíce zatížena povětrnostními vlivy. Vzniklá hmota rozpadlé malty a kamenů způsobuje zadržování vlhkosti ve zdivu, místy se objevují náletové dřeviny v počáteční fázi růstu, jak o tom svědčil stav především JV nároží a V kurtiny před zahájením opětovné konzervace v roce 2022.

V současné době je postupně prováděna revize stavu koruny zdiva a nutné opravy ve směru od JV nároží k V kurtině. V roce 2022 byla provedena revize stavu koruny zdiva nárožní JV bašty a navazujícího úseku V kurtiny v délce cca 10m. V roce 2023 byla restaurována koruna zdiva kurtiny až po vstupní branku včetně. V témže roce bylo provedeno očištění koruny zdiva J kurtiny, odstranění vrstev biologického osídlení, hlíny a hmoty, tvořené směsí zcela rozpadlých kamenů a degradované zdící malty. Rovněž bylo provedeno vybrání zchovalých kamenů různého formátu k dalšímu použití.

¹ Informace získány od pracovníků NPÚ ÚOP středních Čech a městského úřadu v Českém Brodě, kteří se účastnili kontrolních dnů předchozího zásahu

V roce 2024 byly provedeny navazující práce zajištění koruny zdiva J kurtiny spočívající dle restaurátorského záměru v doplnění původního kamene do kapsy, vzniklé v průběhu I. etapy práci na této části opevnění, doplnění zdiva do výšky, jakou mělo před vyčištěním koruny a odstraněním zcela degradovaného materiálu, z původních a částečně nových kamenů formátu odpovídajícího původnímu zdivu a provedení koruny zdiva pouze z nových kamenů dle vzoru JV bašty a V kurtiny. Práce byly v době provádění tohoto průzkumu (listopad – prosinec 2024) realizovány pouze z části.

4 Popis současného stavu J, JV a V pásma městského opevnění – výsledky obhlídky v rámci průzkumu

Na základě postupu restaurování koruny zdiva městských hradeb lze dané pásmo rozdělit do následujících úseků:

1) Úsek JV bašta – V kurtina - vstupní branka

Koruna zdiva je nově doplněna krytem z nových kusů kamene a kamenných desek, kameny jsou kaskádovitě kladeny ve směru spádování odtoku srážkové vody k líci a rubu zdiva. Koruna zdiva vykazuje u JV bašty spíše drobné defekty spárovací malty, k významnějšímu poškození malty spár dochází v horizontálních plochách parapetů střílen, na nichž v zimní období dochází k usazování srážkové vody. Méně významná poškození jsou rovněž patrná i u navazující koruny zdiva V kurtiny, opět v místech, kde dochází k usazování vody. Celkově lze označit stav celého úseku jako bezproblémový a lze jej v dané podobě osadit drnovým krytem. Před osazením krytu je pouze třeba provést lokální opravy a drobné korekce ve svislých plochách – viz foto dále.

1. Svrchní plocha JV nárožní bašty s novým překryvem pískovcem Nowa Ruda, bez výraznějších poškození.

2. Navazující V kurtina s fragmenty střilen

3. Poškození malty spár v ploše střilny z důvodu vyšší expozice vůči srážkové vodě

4. V kurtina, pohled na korunu zdiva směrem severu, kromě parapetů střílen bez poškození

2) Úsek J kurtiny mezi JV baštou a předbraním Kouřimské brány

Svrchní plocha zdiva v tomto úseku je provedena technicky a řemeslně zcela nevyhovujícím způsobem. V rámci prací provedených v letošním roce byla zaplněna kapsa, vzniklá při čištění zdiva, svrchní plocha lomu zdi byla překryta menšími kameny a deskami. Doplněná část zdiva se v lícové ploše pohledově dobře nezapojuje do celkové skladby zdiva. Svrchní plocha zdiva je, z důvodu použití menšího formátu kamenů pro zdění, v nadměrné míře tvořena maltou spár. Koruna je navíc spádována jednosměrně – ve směru k rubové straně. Spádování není provedeno dobře, neboť je na většině míst patrná tvorba prohlubní, kde je zadržována voda. Zdivo navíc nebylo v průběhu práce v době dešťů zakrýváno, jeho provlhnutí před nadcházejícím zimním obdobím se již projevuje rozpadem malty spárování na několika místech. Většina spár ve svrchní ploše nebyla správně upravena, je tedy pravděpodobné, že neprobíhá optimální vyžrání materiálu. Část zdiva navazující na střílnu vedle bašty nebyla ošetřena vůbec. V současné podobě není možné korunu zdiva osadit drnovým krytem, neboť jej není jak kotvit ke koruně zdiva.

5. J kurtina, prohlubně ve svrchní ploše koruny zdiva, nefunkční spádování

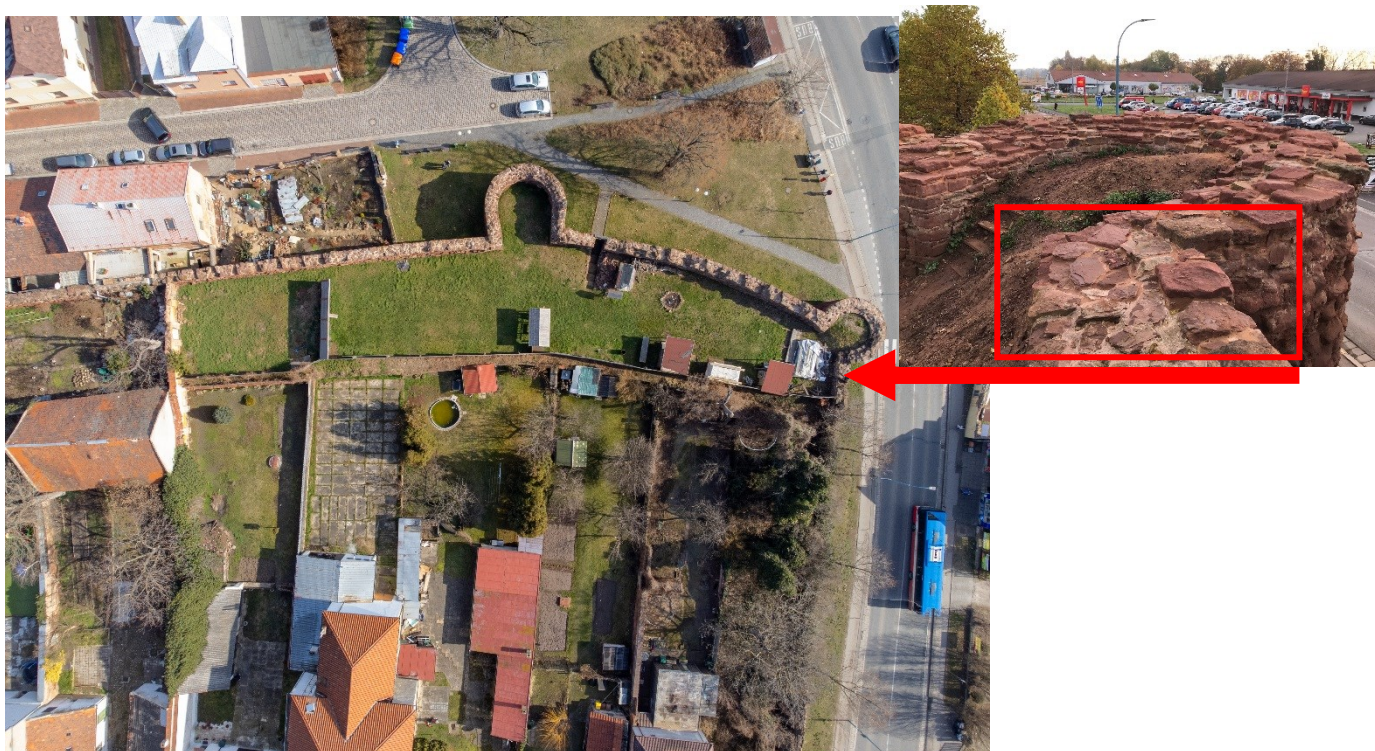
6. J kurtina, detail provedení koruny zdiva

3) Úsek vstupní branka – V bašta – navazující kurtina

U tohoto úseku nebyla zatím provedena revize stavu a údržba koruny

5 Navržené řešení ochrany koruny zdiva

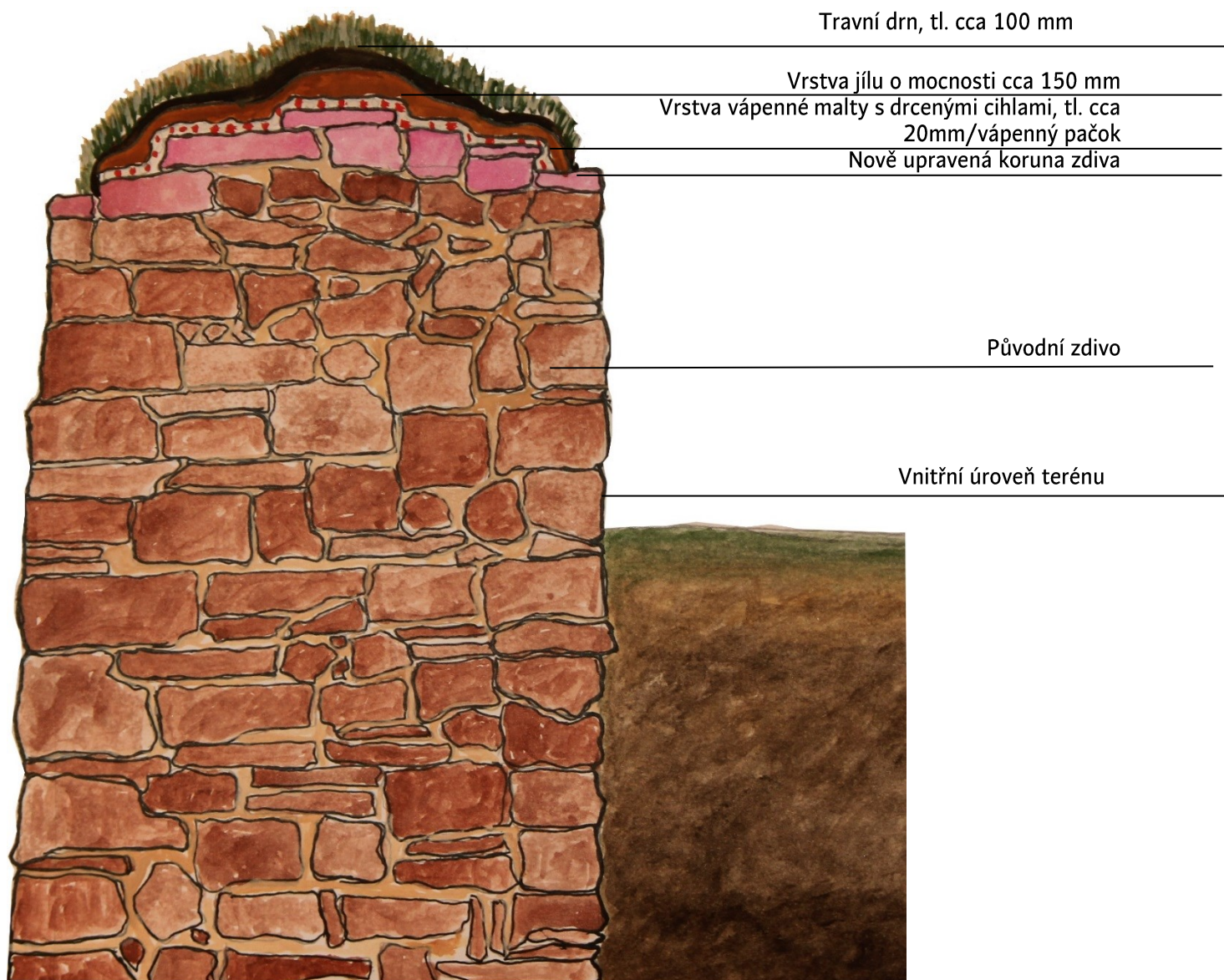
V dubnu roku 2023 byla provedena prohlídka stavu torza JV a V úseku hradebního a konzultace s Ing. arch. Miloslavem Hanzlem, který doporučil zadrnování koruny jako vhodnou formu přirozené ochrany koruny zdiva. Návrh postupu zadrnování, který vypracoval, je přílohou tohoto záměru. V souladu s požadavky dozorujícího orgánu státní památkové péče, bylo provedeno zkušební pole pro ověření vzhledu a funkčnosti ochranného krytu zdiva. Pro ilustraci je přiložen řez skladbou navrženého drnového krytu.

7. Vybrané místo pro zhotovení zkušební vzorku zadrnování koruny zdiva na již opětovně restaurované ploše zdiva

8. Vzorek zadrnování provedený v září 2023, stav v září 2024, rozchodníkový koberec, suchomilné trávy a přirozeně oseté místní traviny.

9. Řez stěnou hradební zdi: Skladba drnového krytu koruny zdiva městského opevnění v Českém Brodě dle přiloženého návrhu

6 Návrh na realizaci

V první etapě doporučujeme provést zadrnování úseku zahrnujícího JV nárožní baštu a navazující V kurtinu po vstupní branku. Jedná se o úseky, které byly restaurovány v letech 2022 a 2023. Celková délka zdiva je 40 m. Zadrnování bude provedeno ve skladbě dle zkušebního pole. Realizace v období březen – květen a září – říjen. Před samotným provedením krytu koruny bude vhodné provést revizi provedených zásahů na koruně zdiva:

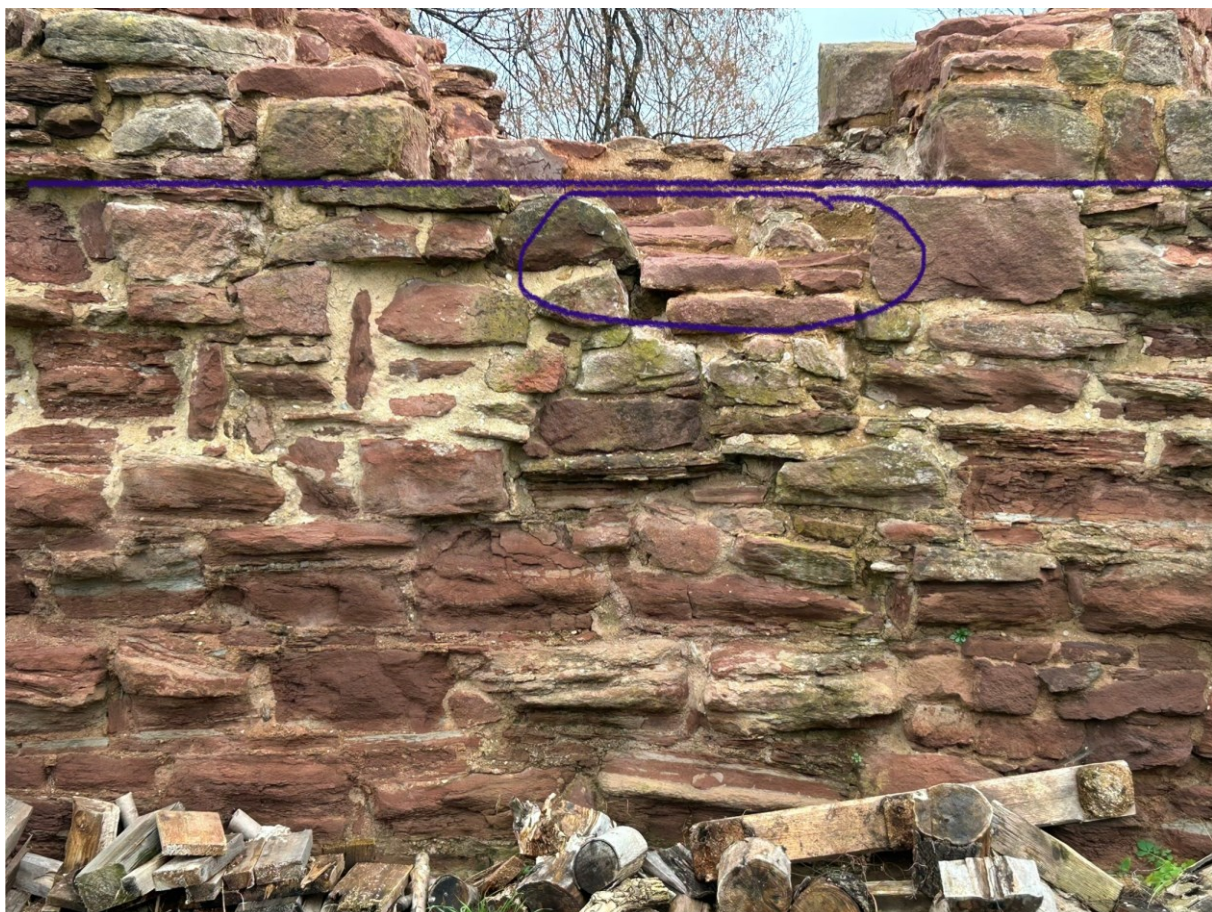
Bašta JV – V kurtina, Ve vyznačené oblasti zvednou horní hranu zdiva, X vysekat spáry a vyplnit drobným kamenným materiálem

X – doplnit kaverny novým kamenným materiál

V kurtina – rubová strana zdiva, střílna – upravit špaletu dle vzoru protější strany

V kurtina –rubová strana zdiva, střílina, doplnit parapet střílny do stejné výšky

V Kolíně dne 15. 12. 2024

MgA. Martin Kulháněk
sochař a restaurátor

U Borku 652, Kolín S, 280 02 Kolín

Tel.. 605 261 533

E-mail: martin.kulhanek@centrum.cz

IČO 71409271

.....